

Машина часу

Що чекає на людство через сотні тисяч років? Виявляється, воно розділиться на дві раси — елоїв та морлоків, почне жахатися вогню та втратить усі знання, здобуті за багатолітню історію...

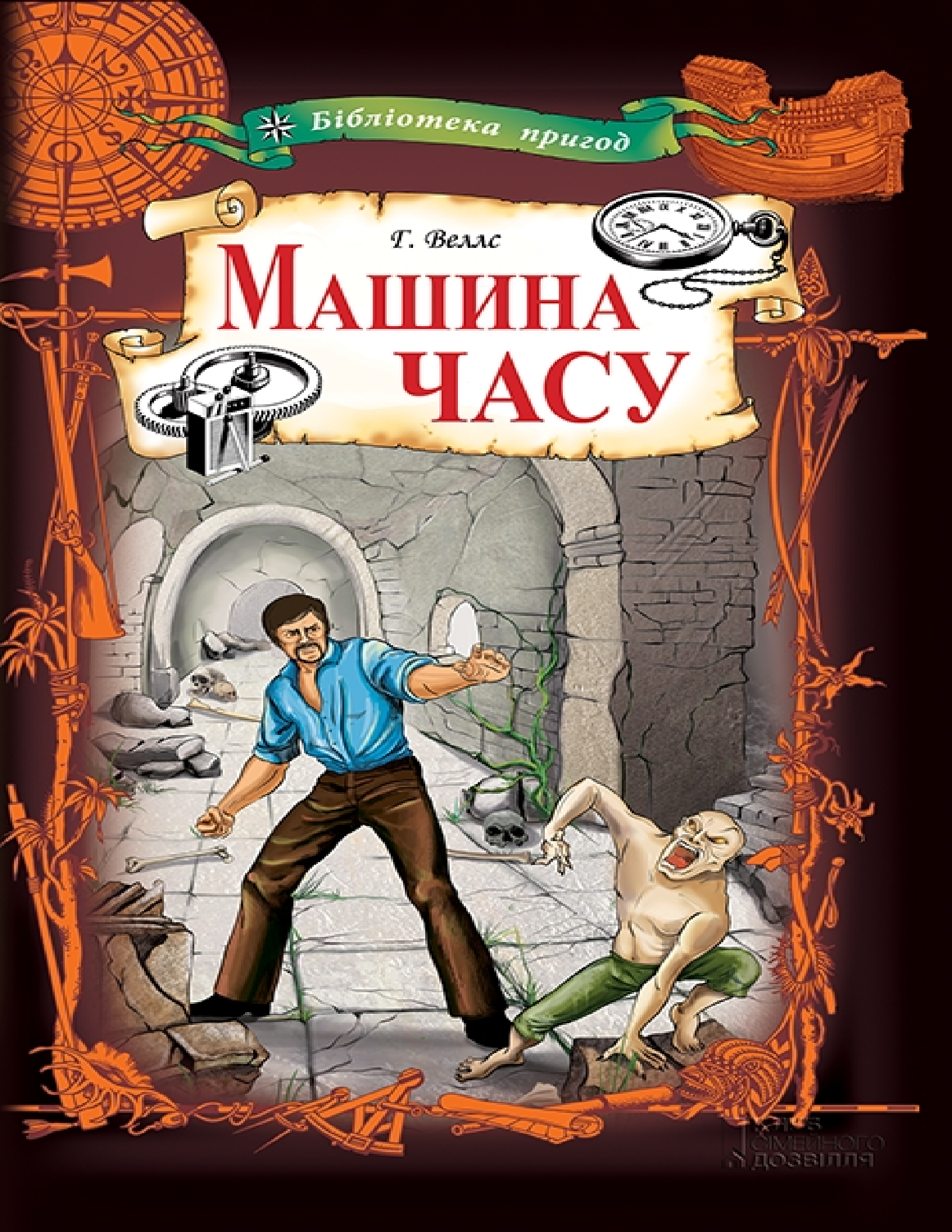
Щоб вижити в жорсткому майбутньому, Мандрівнику в Часі знадобляться неабияка винахідливість, наполегливість і хоробрість. Адже захопливі пригоди таять у собі безліч небезпек, про які й гадки не має сучасна людина, і дуже важко перемогти в сутичці з невідомим.

Роман «Машина часу» та фантастичні оповідання «У безодні», «Чарівна крамниця», «Новітній прискорювач» та «Острів Епіорніса» відкриють перед вами загадкові світи...

Бібліотека пригод

Г. Веллс

МАШИНА ЧАСУ

СІМІННОГО
ДОЗВІЛЛЯ

Бібліотека пригод

Бібліотека пригод

 ВИДАВНИЦТВО
КАЛЬ СІМІОНОВО ДОБРАЯ
Харків
2011

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2013

ISBN 978-966-14-7443-6 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Електронна версія створена за виданням:

Веллс Г.

В27 Машина часу [Текст] / пер. з рос. Н. Дідушок ; передм. та адаптація А. Клімова ; худож.
М. Мосіяш. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2011. — 240 с. : іл. —
(Серія «Бібліотека пригод»).

Переклад з російської:

Уэллс Г. Машина времени. — Харьков: Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 2010.

Перекладач Наталя Дідушок

Передмова та адаптація Андрія Клімова

Оформлення серії Михайла Курдюмова

В оформленні обкладинки використано ілюстрацію Марини Мосіяш

Художник *Марина Мосіяш*

ISBN 978-966-14-0862-2 (серія).

ISBN 978-966-14-7443-6 (EPUB).

ББК 84.4ВЕЛ

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2011
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2011

Той, що дивиться вперед

Тридцятого жовтня 1938 р. у Нью-Йорку спалахнула нечувана паніка. Тисячі переляканих американців збирали речі, готуючись до евакуації, прощалися з близькими й молилися про порятунок. Вулиці заповнилися людьми, які безглуздо метушилися, дороги, що вели з міста, були переповнені біженцями. У поліцію безперервно дзвонили городяни, волаючи про допомогу й вимагаючи протигазів. Вони повідомляли, що вже чують стрілянину, а з дахів будинків бачать спалахи від вибухів снарядів і хмари зеленуватого газу, котрий по всіх усядах застосовують марсіяни!

Це не уривок із фантастичної повісті, а опис реальних подій. До ранку наступного дня паніка вщухла і мешканці східного узбережжя США дізналися, що стали жертвами... мистецтва. Молодий актор — згодом видатний кінорежисер Орсон Веллс — створив радіовиставу за романом свого англійського однофамільця Герберта Веллса «Війна світів», написаного за сорок років до того. І виявився настільки переконливим, що мільйон американців, які слухали передачу, повірили кожному слову.

Орсонові Веллсу довелося перепросити за те, що він «увів в оману публіку», а Герберт Веллс надіслав телеграму, в якій заявив, що знімає із себе будь-яку відповідальність за наслідки радіопередачі. Хоча відповідальність його була навіть занадто велика — він написав чудовий і переконливий роман.

Євгеній Замятін, автор славнозвісної антиутопії «Ми», називав книги Герберта Веллса «міськими казками» — казками, породженими технічною цивілізацією й життям міст-мурашників, де недосконалість суспільного устрою стає особливо очевидною. Однак це не казки, а швидше притчі або пророчі міфи, багато з яких справдилися з разючою точністю.

Один з основоположників жанру наукової фантастики, Веллс не був «науковим фантастом» у загальноприйнятому розумінні цього слова. Його найменше цікавило, чи працюватимуть описані ним апарати, машини та прилади, — письменник створював екстремальні ситуації й пильно досліджував, як поводитимуться в них звичайні люди, його

сучасники. Веллс описував не машину часу та її творця, а те, що людство примудрилося зробити із Землею та власною цивілізацією; не вторгнення марсіян, а поведінку мешканців великого міста перед обличчям глобальної загрози; не людину-невидимку, а самотнього індивідуаліста в момент розпачливого зіткнення із суспільством. «Наукове» у його книжках — це насамперед психологічна точність і знання законів громадського життя, вміння користуватися науковими методами для прогнозування майбутнього, філософська глибина думки за зовнішньої простоти слова. Здатність зробити правдоподібним найзухваліший вимисел принесла Гербертові Веллсу славу найбільшого експериментатора від літератури свого часу.

За півстоліття безустанної праці він створив понад сорок романів і кілька збірок чудових оповідань, два десятки філософсько-публіцистичних книг, присвячених удосконалюванню суспільства, підручники з біології та історії, близько тридцяти томів соціальних і політичних прогнозів, а також низку книжок для дітей.

Роман «Машина часу» (1895) був для Герберта Веллса «пробою пера», і дуже успішною. Це перший в історії твір, присвячений подорожі людини в неймовірно віддалене майбутнє. Невелика сумна книжка — Веллс зовсім не був оптимістом — ясно показала, до чого може призвести людство класова нерівність, несправедливість і моральна деградація. Те, на що його сучасники воліли заплющувати очі, із пророчою силою відбилося в дебютному романі великого фантаста. І треба визнати: читачі були вражені та здивовані картинами майбутнього, яке в епоху загальної віри в прогрес видавалося райдужним і безхмарним.

А почалось усе в провінційному містечку Бромлі, неподалік Лондона, де в родині власників крамниці, що торгували порцеляновими виробами, 1866 р. народився син Герберт. Крамниця майже не давала прибутку, і родина жила на гроші, які батько заробляв професійною грою в крикет — гра, споріднена з бейсболом і російською гилкою. Коли Веллсу-молодшому виповнилося чотирнадцять, батько зламав ногу й позбувся заробітку. Підліткові, котрий мріяв стати вченим, довелося працювати прибиральником, касиром у мануфактурній крамниці, лаборантом в аптеці, давати приватні уроки, а пізніше

викладати в початковій школі. Герберт далі навчався самостійно, і його завзятість було винагороджено — хлопець домігся стипендії в одному з лондонських коледжів, вищому навчальному закладі, що готував викладачів природничих і точних наук, а в 23 роки здобув учений ступінь у галузі біології.

Одночасно молодий учений публікував нариси в газетах і журналах, а 1895 р. виступив як письменник-фантаст із романом «Машина часу», котрий приніс йому широку популярність не тільки в Англії, а й за її межами. За першим романом вийшли «Острів доктора Моро» (1896), «Людина-невидимка» (1897) і «Війна світів» (1898), які усталили письменницьку репутацію Веллса настільки, що він ухвалив рішення цілковито присвятити себе літературі.

«Життя завжди страшенно цікавило мене, захоплювало мене шалено, наповнювало мене образами й ідеями, котрі, я відчував, треба було повертати йому назад. Я любив життя й люблю його дедалі більше. Той час, коли я був прикажчиком або сидів у лакейській, важка боротьба моєї ранньої юності — все це яскраво стоїть у мене в пам'яті й по-своєму проясняє мій подальший шлях», — писав Веллс в автобіографії, опублікованій 1934 р.

Книжки дали йому не тільки популярність і гонорари. Герберт Веллс став одним із найавторитетніших людей свого часу; думки письменника дослуховувалися європейські політики й видатні державні діячі, він брав участь у роботі Ліги націй. Письменник товаришував із Максимом Горьким, зустрічався з Рузвельтом, Леніним і Сталіним, сподіваючись переконати вождів пролетаріату в тому, що обраний ними шлях жорстоких утисків і терору веде не до процвітання, а в глухий кут, але не був почутий. Скориставшись біографіями Сталіна, Муссоліні й Гітлера, у 1939 р. Веллс оприлюднив книгу «Святий терор», у якій докладно описав психологію й риси особистості сучасного диктатора.

Із середини 30-х рр. Веллс жив на півдні Франції, багато подорожував разом із синами Джорджем і Френком, виступав із лекціями та прогнозами. Початок Другої світової війни став для Веллса сумним підтвердженням того, що технічний прогрес — зовсім не гарантія миру й процвітання. Старіючому письменникові довелося побачити не тільки жахи війни, але також і здійснення одного

з найпохмуріших своїх пророцтв — створення атомної бомби. Ця зброя була описана ним у романі «Образ прийдешнього» ще 1935 р. За рік до смерті, перебуваючи під враженням від атомних бомбардувань Хіросіми й Нагасакі, Веллс видав свою останню книжку, сповнену сумнівів у майбутньому земної цивілізації, — вона називалася «Розум на межі».

Герберт Джордж Веллс помер 13 серпня 1946 р. Відповідно до заповіту письменника його попіл був розвіяний над протокою Ла-Манш.

Жвавий інтерес до книг Веллса не згасав протягом усього двадцятого століття, а в наші дні він навіть гостріший, аніж будь-коли. Мудрець, якому належать слова: «Той, хто не дивиться вперед, залишається позаду», як і раніше доносить до нас свою тривогу за людство та змушує напружено міркувати.

МАШИНА ЧАСУ

Вступ

Мандрівник у Часі — мабуть, ця назва буде для нього найбільш відповідною — розповідав нам просто якісь незбагненні речі.

Його сірі очі блищали та мружилися, а зазвичай бліде обличчя почервоніло й пожвавішало. Вогонь яскраво палав у каміні, електричні лампочки в срібних ліліях сяяли м'яким білим світлом, бульбашки у склянках із вином іскрилися й переливалися. Наші крісла — винахід хазяїна — швидше тримали нас в обіймах і пестили, ніж служили сидінням. У кімнаті панувала саме та приємна пообідня атмосфера, яка звільняє думку від рамок визначеності й дає поштовх фантазії.

Він викладав нам свою ідею, відзначав головні пункти, піднімаючи тонкий вказівний палець, а ми сиділи й ліниво захоплювалися його серйозним ставленням до нового парадокса (як подумки ми це називали) і разючою винахідливістю.

— Ви повинні уважно стежити за моєю думкою. Я заперечуватиму ті ідеї, які в цей час вважаються майже загально визначеними. Ну ось, наприклад, геометрія, якої ви навчалися в школі, — вона ґрунтується на помилковому уявленні...

— Чи не занадто це складний предмет, щоб із нього починати? — запитав рудоволосий Фільбі, запеклий сперечальник.

— Я не вимагаю, щоб ви погоджувалися зі мною, не маючи на те розумних підстав. Але своїми доказами я змушу вас прийняти всі положення, які мені потрібні. Ви знаєте, звичайно, що математична лінія, товщина якої дорівнює нулю, не має реального існування. Навчали вас цього? У дійсності не існує й математичної площини. Це все чисто абстрактні поняття.

— Справедливо, — підтвердив Психолог.

— Так само не може реально існувати й куб, який має тільки довжину, ширину й висоту.

— Я протестую, — заявив Фільбі. — Тверде тіло явно може існувати. Всі реальні речі...

— Так думає більшість людей. Але почекайте хвилину. Може існувати миттєвий куб?

— Не розумію вас, — сказав Фільбі.

— Чи може реально існувати куб так, щоб існування його не тривало в часі?

Фільбі замислився.

— Ясно, — вів далі Мандрівник у Часі, — що всіляке реальне тіло мусить мати довжину за чотирма вимірами, тобто мати довжину, ширину, висоту й тривалість існування. Але внаслідок природної обмеженості фізичної сторони нашої істоти — я зараз поясню вам — ми схильні не помічати цього факту. Насправді існують чотири виміри: три з них ми називаємо вимірами простору, а четвертий — це вимір часу. Щоправда, існує намагання провести неіснуючу в дійсності розбіжність між першими трьома вимірами й останнім, але це можна пояснити тією обставиною, що наша свідомість, від початку й до кінця нашого життя, рухається в тому самому напрямку — у напрямку останнього, четвертого, виміру.

— Це, — сказав Дуже Молодий Парубок, докладаючи відчайдушних зусиль, аби запалити сигару над лампою, — справді цілком очевидно!

— Тож-бо й воно, тоді цікаво, чому цей факт зовсім не береться до уваги, — розповідав Мандрівник уже впевненіше. — У дійсності це і є четвертий вимір, хоча деякі люди, котрі міркують про четвертий вимір, не знають, що вони говорять саме про це. За суттю, це лишень інший спосіб дивитися на час. Між часом і кожним із трьох вимірів простору немає жодної різниці, крім тієї, що наша свідомість рухається уздовж часу, уздовж четвертого виміру. Але багато недалекоглядних людей зовсім неправильно розуміють це. Ви, звичайно, чули, що вони говорять про четвертий вимір?

— Я не чув, — сказав Провінційний Мер.

— Усе дуже просто. Простір, як його розуміють наші математики, має три виміри — ми можемо називати їх довжиною, шириною й висотою, — і він завжди визначається відносно трьох площин, кожна з яких утворює прямий кут із двома іншими. Учені-філософи, однак, не раз ставили собі запитання, чому визнається існування тільки трьох вимірів, чому не може існувати четвертого, під прямим кутом до трьох інших? Вони навіть намагалися створити геометрію чотирьох вимірів. Професор Саймон Ньюком говорив про це в нью-йоркському математичному товаристві місяць тому. Ви знаєте, як на пласкій поверхні, що має тільки два виміри, ми можемо зобразити тіло

з трьома вимірами. І точнісінько так само, за допомогою тривимірних моделей, можна передати зображення тіла з чотирма вимірами, якщо тільки опанувати перспективу предмета. Розумієте?

— Здається, так, — пробурмотів Провінційний Мер і, насупивши брови, поринув у стан внутрішнього споглядання, причому губи його й далі ворушилися, немов він повторював містичні слова. — Так, мені здається, тепер я розумію, — сказав він після досить тривалої паузи, і обличчя його раптом прояснішало.

— Добре. Мушу вам повідомити, що я сам протягом деякого часу займався геометрією чотирьох вимірів. Певні результати, отримані мною, є досить цікавими. Наприклад: ось портрет хлопчика, коли йому було вісім років; ось інший портрет того самого підлітка, коли йому виповнилося п'ятнадцять; третій — коли йому було сімнадцять років; на четвертому зображений той самий юнак у двадцятитрирічному віці. Все це, так би мовити, перетини, тобто тривимірні зображення його чотиривимірної істоти, котра і постає річчю цілком конкретною й не змінюється.

— Учені, — сказав Мандрівник у Часі після мовчання, необхідного для правильного засвоєння сказаного, — вчені чудово знають, що час є тільки одним із видів простору. Перед вами найпростіша наукова діаграма: крива погоди. Лінія, котру я проводжу пальцем, показує рух барометра. Учора він стояв ось на якій висоті, а в ніч на сьогодні впав. Уранці він знову піднявся й повільно рухався нагору до цієї висоти. Саме собою зрозуміло, що ртуть не проводила цієї лінії на жодному із загальновідомих просторових вимірів. Але все-таки, безсумнівно, така лінія десь була проведена, і звідси мусимо виснувати, що вона перебуває в четвертому вимірі.

— Одначе, — зауважив Лікар, пильно дивлячись на вугілля в каміні, — якщо час — це дійсно четвертий вимір простору, тоді чому ж він завжди розглядався й розглядається як щось абсолютно відмінне від простору? І чому ми не можемо рухатися в часі так само, як ми рухаємось у всіх інших вимірах простору?

Мандрівник у Часі посміхнувся.

— Ви таки впевнені, що ми можемо вільно пересуватися в просторі? Ну що ж, люди справді досить легко переміщаються, ходять праворуч і ліворуч, назад і вперед — вони завжди це робили. Я припускаю, що

ми можемо вільно рухатися за двома напрямками. Але нагору й униз? Отут сила тяжіння обмежує нас.

— Не зовсім, — заперечив Лікар. — Адже ж існують повітряні кулі!

— Утім, до винаходу повітряних куль людина не мала інших способів рухатись у вертикальному напрямку, крім відчайдушних стрибків і спроб видертися на узвишся.

— І все-таки, хоч і небагато, але люди можуть переміщатися нагору й униз, — наполягав Лікар.

— Легше, набагато легше вниз, аніж нагору!

— А в часі ви зовсім не зможете рухатися! Люди не в змозі піти від теперішнього моменту.

— Мій любий сер, саме в цьому ви й помиляєтеся. Втім, як і геть усі. Ми постійно йдемо від теперішнього моменту. Наше духовне життя — не матеріальне й позбавляє вимірів — проходить у четвертому вимірі, часі, з однаковою швидкістю від колиски до могили. Це достоту так само, як коли б ми, почавши своє існування на відстані п'ятдесяти миль над земною поверхнею, ввесь час рівномірно падали додола.

— Проте головна складність полягає в іншому, — перервав його Психолог. — Ви здатні рухатись у всіх напрямках простору, але не можете рухатися в часі.

— А ось саме тут і з'являється привід поговорити про моє велике відкриття. І я не згоден із вашим твердженням, що ми не можемо переміщатися в часі. Наприклад, якщо я дуже жваво відтворюю в своїй пам'яті яку-небудь подію, то немовби повертаюся до того моменту, коли вона відбулася. Я, як ви кажете, подумки відсутній, роблю на мить стрибок назад, у минуле. Щоправда, ми не маємо жодного способу після такого стрибка в минуле затриматися там хоч на коротку мить — майже так само, як дикун або якась тварина після стрибка не можуть залишатися в повітрі на відстані навіть шести футів від землі. Але цивілізована людина щодо цього стоїть вище, ніж дикун. Вона навчилася, всупереч силі тяжіння, підійматися на повітряній кулі. Але невже вона не в змозі знайти спосіб зупинити або прискорити свій рух у часі, а може, навіть більше: повернутися й рухатися назад?

— О! — закричав Фільбі. — Це неможливо...

— Чому? — запитав Мандрівник у Часі.

— Тому що це суперечить здоровому глузду, — відповів Фільбі.

— А саме? — поцікавився Мандрівник у Часі.

— На словах ви мені, мабуть, доведете, що чорне — біле, але вам ніколи не вдасться переконати мене в цьому! — заявив Фільбі.

— Може й так, — погодився Мандрівник у Часі. — Але ж тепер, сподіваюся, ви починаєте розуміти, у чому полягав предмет моїх досліджень із геометрії чотирьох вимірів. У мене вже давно була невиразна ідея побудувати машину...

— Для подорожі в часі? — вигукнув Дуже Молодий Парубок.

— Для подорожі в якому завгодно напрямку простору й часу, залежно від бажання...

Фільбі тільки розсміявся у відповідь.

— І я перевірів це на практиці, — додав Мандрівник у Часі.

— Це, до речі, доволі заманливо для історика, — зауважив Психолог. — Мабуть, можна було б проїхатися в минуле й перевірити загальноприйнятий опис якої-небудь події, наприклад, битви під Гастінґсом!

— А вам не здається, що там ви привернули б до себе зайву увагу? — запитав Лікар. — Адже наші пращури не дуже вже й любили анахронізми!

— У нас з'явилася б можливість вивчити справжню грецьку мову з вуст Гомера або Платона! — висловив свою думку Дуже Молодий Парубок.

— І вони напевно дали б вам на горіхи за сумнівні успіхи! Адже німецькі вчені так удосконалили давньогрецьку мову!

— Тоді вже краще вирушити в майбутнє! — вигукнув Дуже Молодий Парубок. — Ви тільки подумайте! Можна було б покласти в банк усі свої гроші, залишити їх там, щоб росли відсотки, а самим гайнути в майбутнє...

— Щоб знайти там суспільство, — вставив я, — організоване на суто комуністичних підвалинах.

— Із-поміж усіх диких, екстравагантних теорій... — почав Психолог.

— Так, саме так мені здавалося. Тому я й не говорив про це, поки...

— Поки ви не перевірили цього на практиці? — вигукнув я. — Ви можете це зробити?

— Подайте-но сюди вашу практику! — закричав Фільбі, якому набридло слухати.

— Принаймні, покажіть нам цей експеримент, — сказав Психолог і додав: — Хоча це все, звісно, нісенітниця...

Мандрівник у Часі з посмішкою дивився на нас. Потім, усе ще посміхаючись, він сховав руки в кишені штанів і повільно вийшов із кімнати. Ми чули, як він, човгаючи, простував коридором, який веде до лабораторії.

Психолог, глянувши на присутніх, запитав:

— Дивно, чому він залишив нас?

— Очевидно, він хоче показати нам якийсь фокус або щось подібне, — спокійно промовив Лікар.

Фільбі взявся розповідати нам про фокусника, якого бачив у Берсломі, але перш ніж він устиг закінчити вступ, наш Мандрівник у Часі повернувся й перервав його на півслові.

Машина часу

Предмет, що його Мандрівник у Часі тримав у руках, являв собою блискучу металеву раму, трішки більшу від маленького годинника і при цьому дуже витонченої роботи. Там була слонова кістка та ще якась прозора кристалічна речовина.

Тепер я мушу бути дуже точним у своєму описі, оскільки, якщо не дотримуватися пояснень Мандрівника в Часі, усе, про що йтиметься далі, здається геть зовсім незбагненим.

Він узяв один із маленьких восьмикутних столиків, що були в кімнаті, і поставив його перед вогнем, так що дві ніжки помістилися на килимкові біля каміна. На столик він поставив свій апарат. Потім Мандрівник у Часі присунув стілець і сів на нього. На столику стояла маленька лампа з абажуром, і від неї на апарат падало яскраве світло.

У кімнаті було ще близько десятка свічок. Дві з них горіли в бронзових свічниках на каміні, а решта — у канделябрах, так що кімната виявилася досить добре освітленою.

Я сидів у низенькому кріслі, яке підсунув трохи вперед, аби бути між Мандрівником у Часі й каміном. Фільбі стояв за Мандрівником у Часі, зазираючи йому через плече. Лікар і Провінційний Мер стежили за ним із правого боку, а Психолог — із лівого. Дуже Молодий Парубок стояв за спиною Психолога. Ми всі, звичайно, були насторожі. Я вважав цілком неймовірним, щоб за таких умов ми могли бути обдурені якимось фокусом, хай би як тонко й мистецьки він був пророблений.

Мандрівник у Часі подивився спершу на нас, потім на свій прилад.

— Ну й що ж? — запитав Психолог.

— Ця маленька штучка, — почав Мандрівник у Часі, поклавши руки на апарат, — не більш аніж модель моєї Машини для подорожі в часі. Напевно, ви вже помітили, що в цього апарата досить загадковий вигляд, а біля осі спостерігається якась дивне мерехтіння, начебто вона не зовсім реальна.

Він указав пальцем на частину моделі.

— Отут маємо один маленький білий важіль, а тут — інший.

Лікар підвівся зі свого місця й глянув на модель.

— Бездоганно зроблено, — промовив він.

— Я два роки працював над цим, — додав Мандрівник у Часі.

Коли ми всі, узявши приклад із Лікаря, оглянули модель, винахідник продовжив:

— Тепер мені хотілося б, аби ви усвідомили для себе: якщо натиснути на цей важіль, то Машина почне линути в майбутнє; що ж до іншого важеля, то він надає машині задній хід. Це крісло — місце для Мандрівника в Часі. Зараз я натисну на цей важіль — і Машина вирушить у майбутнє. Вона зникне, ми не бачитимемо її. Тому постарайтеся ретельно роздивитися її. Огляньте також стіл і переконайтеся, що тут немає ніякого фокуса. Я зовсім не хочу втратити цю модель, а тим більше не хочу, щоб мене стали називати шарлатаном.

Минуло близько хвилини. Психолог, як мені здалося, збирався щось сказати, але, мабуть, передумав. Мандрівник у Часі, змірявши нас уважним поглядом, простяг руку до важеля.

— Ні, — сказав він раптом. — Дайте мені вашу руку. — І, обернувшись до Психолога, взяв його за руку та звелів йому вказівним пальцем натиснути на важіль.

Таким чином, Психолог сам відправив модель Машини часу в її нескінченну подорож. Ми всі бачили, як повернувся важіль. Я абсолютно переконаний, що тут не було навіть найменшого обману.

Ми відчули легкий подув вітру; вогонь у лампі гойднувся. Одна зі свічок, які стояли на каміні, згасла. Маленька Машина раптом зробила коливний оберт, і її обриси стали розмитими; секунду ми бачили її як примару, як вихор тьмяної мерехтливої бронзи і слонової кістки, а потім — так: вона зникла! На столі залишилася тільки лампа.

Майже хвилину всі мовчали. Нарешті Фільбі вилаявся.

Психолог, оговтавшись від першого потрясіння, зазирнув під стіл. Мандрівник у Часі розсміявся.

— Ну? — весело запитав він, передражняючи Психолога.

Потім Мандрівник у Часі встав і, підійшовши до каміна, на якому стояла табакерка, почав спокійно набивати люльку.

Ми переглянулися.

— Слухайте, — сказав Лікар, — ви це серйозно? Невже ви справді вірите в те, що ця Машина вирушила подорожувати в часі?

— Без сумніву, — коротко відповів Мандрівник у Часі й нахилився до каміна, щоб запалити скіпку.

Закуривши люльку, він подивився Психологові у вічі.

Психолог, волюючи приховати свою зніяковілість, дістав сигару й, забувши обрізати кінець, марно намагався закурити її.

— Хотілося б додати, — сказав Мандрівник у Часі, — що в мене майже закінчено велику Машину. — Він кивнув у бік лабораторії. — І коли вона буде зібрана, я маю намір сам здійснити подорож.

— Ви наполягаєте на тому, що ваша модель подалася в майбутнє? — запитав Фільбі.

— У майбутнє чи в минуле — я поки що не знаю.

Після невеликої паузи Психолог раптом заявив:

— Машина мусила вирушити в минуле, якщо тільки вона взагалі куди-небудь вирушила.

— Чому? — запитав Мандрівник у Часі.

— Думаю, що якби Машина не рухалася в просторі й подалася в майбутнє, то весь час залишалася б із нами: адже й ми подорожуємо туди ж таки!

— Але, — заперечив я, — якби Машина вирушила в минуле, ми б бачили її — і щойно ввійшовши до кімнати, і минулого вівторка, коли ми теж були тут, і позаминулого вівторка...

— Серйозні заперечення, — зауважив Провінційний Мер і з байдужим виглядом повернувся до Мандрівника в Часі.

— Аніскілечки, — відповів Мандрівник у Часі й обернувся до Психолога: — Ви, я бачу, задумалися. Ну що ж, саме ви і зможете їм пояснити. Адже це, бачте-но, буде враження за межею сприйняття, невизначене враження, правда?

— Ну звісно, — погодився з ним Психолог і відразу ж звернувся до нас: — Із погляду психології, все доволі просто. Я мав би здогадатися раніше. Це досить ясно й дійсно служить для підтримки парадокса. Ми не можемо бачити й не можемо визначити рух цієї Машини так само, як не можемо бачити спиці колеса, яке обертається, або кулю, що летить у повітрі. Якщо Машина рухається в часі у п'ятдесят або в сто разів швидше, ніж ми, якщо вона проходить за секунду відстань, котру

ми проходимо за хвилину, то враження, справлене нею, повинне дорівнювати одній п'ятдесятій або одній сотій того враження, яке вона б справила, якби не рухалася в часі. Це вельми просто...

Він провів рукою по тому просторі, де раніше стояла Машина.

— Бачите? — спитав Психолог, осміхаючись.

Ми не зводили очей із порожнього столу протягом декількох хвилин. Нарешті Мандрівник у Часі запитав нас, що ми думаємо про це.

— Зараз, коли надворі ніч, усе виглядає досить правдоподібно, — відповів Лікар, — але почекаймо до завтра. Як-то кажуть, уранці голова свіжіша.

— Може, ви хочете глянути на велику Машину часу? — поцікавився Мандрівник.

Він узяв у руки лампу й повів нас довгим холодним коридором до своєї лабораторії. Я добре пам'ятаю мерехтливе світло лампи, дивний широкий силует винахідника, розтанцьовані тіні на стінах; ми йшли за ним, здивовані, але все ще не довіряючи; пам'ятаю, як ми побачили в лабораторії велику копію маленького механізму, того самого, котрий зник на наших очах.

Одні частини Машини були виготовлені з нікелю, інші — зі слонової кістки, деякі ж деталі були, безсумнівно, вирізані або випиляні з гірського кришталю. Загалом, Машина була майже готова. Я помітив вигнуті, ще до кінця не зроблені кришталеві стрижні, які лежали на лаві поруч із кресленнями, і взяв один із них, прагнучи краще роздивитися. Очевидно, стрижень був виготовлений із кварцу.

— Послухайте, — сказав Лікар, — ви й справді затіяли все це всерйоз? Чи, може, це жарт на кшталт тієї химери, яку нам показували на Різдво?

— На цій Машині, — сказав Мандрівник, піднявши лампу над головою, — я маю намір досліджувати час. Гадаю, ви розумієте, про що йдеться? Ніколи в житті я не був серйозніший, аніж тепер.

Ніхто з нас не знав, як поставитися до його слів. Фільбі, глипнувши через плече Лікаря, багатозначно підморгнув мені.

Мандрівник повертається

Я думаю, що тоді ніхто з нас не вірив у Машину часу. Справа в тому, що Мандрівник у Часі належав до числа людей, які занадто розумні, щоб їм можна було вірити. Ви ніколи не відчували, що ось він — увесь перед вами? Завжди здавалося, що за його відвертістю щось криється, — словом, якась лукава простодушність. Якби цю модель нам продемонстрував Фільбі й у тих самих словах пояснив її сутність, ми виявили б набагато менше скептицизму. Мотив його дій був би цілком зрозумілий: кожен ковбасник міг би зрозуміти Фільбі! Але Мандрівник у Часі був чималим диваком, і ми не довіряли йому. Те, що уславило б іншу, менш розумну людину, в нього виходило як фокус. І взагалі це помилка — робити що-небудь занадто просто. Люди, які всерйоз ставилися до вченого, ніколи, проте, не були впевнені в ньому. Вони інстинктивно відчували, що з ним будь-якої миті можна втратити свою репутацію людей, здатних логічно мислити; довіритися Мандрівникові в Часі було однаково що обставити дитячу кімнату витонченою порцеляною — так само необережно й необачно.

Я вважаю, що саме тому протягом тижня, від одного вівторка до наступного, ніхто з нас особливо не розводився про дивну подорож у часі, хоча, без сумніву, не тільки мені одному спадали на думку різні гадки про незвичайні можливості, пов'язані з такою мандрівкою. Її видима правдоподібність і практична неймовірність, анахронізми й цілковитий хаос — усе це справило на нас дуже сильне враження.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ